

BACHELORPROEF

Peer Support in het secundair onderwijs.

<https://peersupportinhetsecundaironderwijs.wordpress.com>

Educatieve Bachelor in	Secundair onderwijs (Wiskunde – Natuurwetenschappen)
------------------------	--

Academiejaar	2020-2021
--------------	-----------

Zittijd/ examenkans	1ste
---------------------	------

Promotor	Mevr. Inge Esselen
----------	--------------------

Student	Regemortels Lynn
---------	------------------

BACHELORPROEF

Peer Support in het secundair onderwijs.

<https://peersupportinhetsecundaironderwijs.wordpress.com>

Educatieve Bachelor in	Secundair onderwijs (Wiskunde – Natuurwetenschappen)
------------------------	--

Academiejaar	2020-2021
--------------	-----------

Zittijd/ examenkans	1ste
---------------------	------

Promotor	Mevr. Inge Esselen
----------	--------------------

Student	Regemortels Lynn
---------	------------------

Inhoud

Inhoud	4
Woord vooraf	7
Inleiding.....	9
<i>Motivatie.....</i>	<i>9</i>
<i>De probleemstelling</i>	<i>10</i>
Onderzoeksvraag	10
Deelvragen + doelstellingen	10
<i>Methodologie.....</i>	<i>11</i>
1. Literatuuronderzoek.....	13
1.1. <i>Wat is Peer Support?</i>	<i>13</i>
1.2. <i>Vormen van Peer Support</i>	<i>14</i>
1.2.1. <i>Peer tutor.....</i>	<i>14</i>
1.2.2. <i>Peer educator</i>	<i>14</i>
1.2.3. <i>Peer mentor.....</i>	<i>14</i>
1.2.4. <i>Peer coach</i>	<i>14</i>
1.2.5. <i>Peer leader/peter-meterschap</i>	<i>14</i>
1.2.6. <i>Vertrouwensleerling</i>	<i>15</i>
1.2.7. <i>Leerlingbemiddelaar</i>	<i>16</i>
1.3. <i>Positieve effecten van peer support.....</i>	<i>17</i>
1.3.1. <i>Voor jongeren</i>	<i>17</i>
1.3.2. <i>Voor opvoeders.....</i>	<i>17</i>
1.3.3. <i>Voor de school</i>	<i>17</i>
1.4. <i>Peer support Vlaanderen</i>	<i>18</i>
1.4.1. <i>Wie is Peer support Vlaanderen?.....</i>	<i>18</i>
1.5. <i>Peer support Brugge</i>	<i>18</i>
1.5.1. <i>Wat is Peer Support Brugge?.....</i>	<i>18</i>
1.6. <i>Wat als Peer Support niet voldoende is?.....</i>	<i>19</i>
1.6.1. <i>WatWat</i>	<i>19</i>
1.6.2. <i>Awel.....</i>	<i>19</i>
1.6.3. <i>CAW.....</i>	<i>20</i>
1.6.4. <i>JAC</i>	<i>20</i>
1.6.5. <i>Tele-onthaal.....</i>	<i>20</i>
1.6.6. <i>TeJo.....</i>	<i>20</i>

1.6.7.	<i>Rode Kruis-app Houvast</i>	21
1.6.8.	<i>Overkophuizen.....</i>	21
1.6.9.	<i>Onbespreekbaar</i>	21
1.6.10.	<i>Nu praat ik erover.....</i>	21
1.6.11.	<i>Child Focus.....</i>	22
1.6.12.	<i>Silver</i>	22
1.6.13.	<i>Overige</i>	22
1.7.	<i>Participatie bij jongeren.....</i>	23
1.7.1.	<i>Participatieladder</i>	23
1.8.	<i>Modernisering van het onderwijs</i>	24
2.	Peer support in het werkveld.....	26
2.1.	<i>Literatuuronderzoek.....</i>	26
2.1.1.	<i>Postgraduaat peer support coach</i>	26
2.1.1.1.	<i>Waarom deze postgraduaat volgen?</i>	26
2.1.1.2.	<i>Indeling postgraduaat</i>	26
2.1.2.	<i>Peer support in de bijzondere jeugdzorg</i>	27
2.1.2.1.	<i>Bijzondere jeugdzorg: het begrip en de werking</i>	27
2.1.2.2.	<i>Peer Support</i>	28
2.1.3.	<i>Peer Support in het secundair onderwijs</i>	28
2.2.	<i>Werkveldonderzoek</i>	30
2.2.1.	<i>Peer Support is al in werking binnen de school.....</i>	30
2.2.2.	<i>Peer Support is nog niet in werking binnen de school</i>	30
2.3.	<i>Participerende observatie</i>	31
2.3.1.	<i>Picknicklunch (14 september 2020)</i>	31
2.3.2.	<i>Peer Support binnen de bijzondere jeugdzorg (19 oktober 2020)</i>	31
2.3.3.	<i>Vormingsdag Peer Support (9 november 2020).....</i>	32
2.3.4.	<i>Info-avond VZW Het Cachet (7 december 2020)</i>	32
2.3.5.	<i>Verdere activiteiten</i>	33
	Eigen visie.....	34
	Praktijk	35
1.	<i>Opwarmers.....</i>	36
1.1.	<i>Gooi mijn naam.....</i>	36
1.2.	<i>De stoelvoorstelling</i>	37
1.3.	<i>Speeddating</i>	38
1.4.	<i>Wat ben ik?.....</i>	39

2.	<i>Vertrouwensoefeningen</i>	40
2.1.	<i>Het mijnenveld</i>	40
2.2.	<i>Over de pen/streep</i>	41
2.3.	<i>Challenge Circle</i>	42
2.4.	<i>Staar mij aan</i>	43
3.	<i>Afsluiters</i>	44
3.1.	<i>Complimentenrug</i>	44
3.2.	<i>Waarom Peer Support?</i>	45
Conclusie		46
Afkortingenlijst		48
Afbeeldingen		48
Bronnen		48
	<i>Boeken</i>	48
	<i>Eindwerken</i>	48
	<i>Internetbronnen</i>	48
	<i>Tijdschriften</i>	50
Bijlagen		51

Woord vooraf

De bedoeling van mijn bachelorproef ligt vooral in het onderzoek van het welzijn en welbevinden van leerlingen op school. Steeds meer (en meer) leerlingen voelen zich niet goed in hun vel en het praten met een leeftijdsgenoot kan al het eerste duwtje in de rug zijn om terug door te zetten.

Het schrijven van een bachelorproef gebeurt niet van vandaag op morgen, er kruipt enig tijd in het proces en zonder de hulp van enkele mensen was dit zeker niet gelukt. Daarom wil ik dan ook graag deze personen eventjes in de bloemetjes zetten en mijn dank betuigen.

Eerst en vooral gaat er een grote dankjewel uit naar mijn promotor, mevrouw Inge Esselen. Dankzij haar steun en vertrouwen om aan de slag te gaan met dit project kreeg ik steeds nieuwe ideeën en verse moed om door te zetten en deze bachelorproef tot een goed einde te brengen. Ook haar ideeën zorgden ervoor dat mijn blik verruimd werd en dat ik zo verdere stappen kon zetten in mijn proces en onderzoek.

Naast mijn promotor was er nog een belangrijke persoon voor mij tijdens dit proces, namelijk mijn kritische vriend, mevrouw Liselotte Stoens. Zij was meteen enthousiast om me te ondersteunen tijdens dit proces en ook voor het uitwisselen van ideeën kon ik steeds op haar rekenen. Ze bracht me tot nieuwe inzichten die alleen maar in het voordeel waren voor mijn bachelorproef.

Ook bedank ik graag alle leerkrachten en andere personeelsleden van verschillende scholen om mijn enquête in te vullen en mijn blik op Peer Support zo te verruimen. Hun mening was van cruciaal belang om te ontdekken waar de verschillende noden van scholen zitten op vlak van welbevinden van leerlingen op school. Dit kon gaan van eigen ervaringen, al dan niet met Peer Support, tot activiteiten of veranderingen waar ze graag zelf mee aan de slag wilden gaan.

Als laatste, maar zeker niet onbelangrijk, wil ik mijn mama nog bedanken voor het grondig nalezen van dit werk.

Mijn oprechte dankjewel

Lynn Regemortels

Abstract bachelorproef

Regemortels, L. (2021). *Peer Support in het secundair onderwijs*. Brugge: Niet gepubliceerde eindverhandeling howest lerarenopleiding.

Deze bachelorproef heeft als focus jongeren in het secundair onderwijs. Heel wat jongeren worden tijdens hun schoolcarrière geconfronteerd met verschillende (nieuwe) zaken die vragen en/of problemen met zich mee kunnen brengen, maar ze hebben ook het gevoel dat ze die nergens kwijt kunnen. Dankzij Peer Support wordt die drempel verlaagd en kunnen ze terecht bij leeftijdsgenoten met hun vragen en problemen.

Voor deze bachelorproef ging ik aan de slag met het onderzoeken naar het effect van Peer Support. Verschillende scholen werden gecontacteerd zowel scholen die dit concept al gebruiken alsook scholen die graag dit concept zouden starten in hun school. Bij het praktische gedeelte lag mijn focus vooral op het ontwikkelen van activiteiten om de peer supporters onderling meer vertrouwen te geven. Op de bijhorende site waar alle activiteiten terug te vinden zijn, staat ook de korte uitleg over wat Peer Support precies inhoudt en wordt ook de postgraduaat peer support coach uit de doeken gedaan.

Contactgegevens student

Naam: Lynn Regemortels

GSM: 0032 483 09 38 21

Emailadres: regemortelslynn@gmail.com

Inleiding

Motivatie

De motivatie om te kiezen voor dit onderwerp heeft verschillende redenen die mijn keuze kracht hebben bijgezet. Allereerst de oefening rond Peer Support in de bijzondere jeugdzorg waaraan ik vorig jaar in de lessen Skills Class 4 deelnam. Dit gaf mij een grote duw in de rug om hierop verder te bouwen. Dit project gebeurde onder meer onder leiding van mevrouw Inge Esselen. Samen met 4 jaargenoten gingen we de uitdaging aan om een project op te starten om Peer Support tot bij de jongeren te krijgen. Het was onze bedoeling om de activiteiten binnen het project laagdrempelig te houden om zo een grote groep jongeren te kunnen aanspreken.

Uit eigen ervaring weet ik dat het niet altijd evident is om met eender wie over je problemen te praten. De juiste persoon vinden om eens je verhaal aan te doen, is al een hele zoektocht op zich en brengt soms nog extra stress met zich mee. Hierdoor gaan heel wat jongeren hun verhaal niet delen en raken ze soms ook niet uit de knoop waarin ze verzeild geraakt zijn. Dit speelde dan ook een zeer grote rol in het maken van de keuze om mijn bachelorproef rond dit onderwerp uit te werken.

Het toegeven dat je in de knoop zit met jezelf is al heel moeilijk, laat staan de stap zetten om uit die knoop te geraken. Die is nog zoveel keer ingewikkelder. Daarom is het van belang om te weten als jongere dat er ook andere jongeren klaarstaan om je te helpen. De stap richting een leerkracht is soms te groot om te nemen maar de tussenstap naar een leeftijdsgenoot is minder groot. Het biedt een mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen met mensen waarvan men niet bewust was dat iemand hetzelfde kan meegemaakt hebben.

Wat mij ook gedreven heeft in mijn keuze, is de ervaring tijdens mijn eindejaarsstage. Minstens 1 keer per week zitten de leerlingen in groepjes samen met een leerkracht om te praten over hun week, over de actualiteit,... Dit zorgt ervoor dat het schoolse even losgelaten wordt en dat er ruimte vrijkomt voor de leerlingen om even hun hart te luchten, maar niemand wordt verplicht. Ik zag ook hoe sommige leerlingen met elkaar omgingen en hoe ze eigenlijk elkaar ondersteunden zonder te beseffen dat ze die persoon echt aan het helpen waren. Het is dan ook mijn bedoeling en eveneens ook die van Peer Support Vlaanderen dat dit ondersteunen van medeleerlingen op een spontane manier gebeurt en zeker niet geforceerd.

Als ik nog even terugkom op mijn eigen ervaring als het gaat over je verhaal delen met iemand, zeker op school, was dit iets wat voor mij ontbrak op school. Ik was er mij wel van bewust dat er leerkrachten waren die altijd wilden luisteren maar opnieuw, die stap zetten was soms te groot. Het zou in een schoolcultuur een plaats moeten krijgen dat het oké is om je even niet goed in je vel te voelen en daarvoor hulp te krijgen.

Dit alles zorgde voor een grote drijfveer bij mij om mij voor de volle 100% in te zetten voor mijn bachelorproef en er alles uit te halen wat er maar uit te halen was.

De probleemstelling

Onderzoeksvraag

Hoe kunnen we Peer Support op de meest efficiënte manier introduceren in het secundair onderwijs?

Deelvragen + doelstellingen

Wat is Peer Support?

- Omschrijven van het begrip Peer Support.
- Beschrijven van de verschillende organisaties die werken met Peer Support.
- Het belang van de postgraduaat peer support coach aantonen.

Waarom is er nood op middelbare scholen aan Peer Support?

- Modernisering van het onderwijs
- Het belang van contact leggen met leeftijdsgenoten aantonen.
- Welbevinden van leerlingen onderzoeken in het secundair onderwijs.
- Het dragen van een project door een voltallig schoolteam.

Hoe kunnen we leerlingen activeren om peer supporter te worden?

- Activiteiten ontwikkelen die leerlingen aanzetten tot Peer Support.
- De interesses van leerlingen verwerken in de activiteiten.

Methodologie

Mijn bachelorproef kan omschreven worden als een onderzoek dat op zoek gaat naar een manier om Peer Support op een duidelijke maar toch ook laagdrempelige manier tot bij jongeren te brengen.

In het eerste deel van deze bachelorproef ga ik op zoek naar verschillende bronnen om mijn onderzoek wetenschappelijk te onderbouwen. Hiervoor duik ik in de bibliotheek op zoek naar verschillende boeken over Peer Support en welzijn van leerlingen. Ook grasduin ik op het internet om betrouwbare bronnen te vinden die een meerwaarde kunnen betekenen voor mijn onderzoek.

Om mijn onderzoek logisch op te bouwen ga ik eerst op zoek naar heel wat informatie over Peer Support en hoe dit nu al ingezet wordt in verschillende scholen. Ik onderzoek welke rollen er kunnen worden ingenomen en welke voordelen deze bieden voor de jongeren. De opvoeders en de school worden evenzeer in dit onderdeel opgenomen. In een volgende stap ga ik op zoek naar informatie over Peer Support Vlaanderen. Wie zijn ze, waarvoor staan ze en welke visie hebben ze voor ogen?

Om het stuk literatuurstudie af te sluiten, ga ik op zoek naar verschillende organisaties die jongeren kunnen ondersteunen en waar ze terecht kunnen met hun vragen en problemen als Peer Support niet voldoende blijkt te zijn, maar eveneens de plaatsen waar peer supporters de jongeren naar toe kunnen doorverwijzen na één of meerdere gesprekken.

In het tweede deel van deze bachelorproef vindt u de link met het werkveld terug. Onder meer wordt de postgraduaat peer support coach hier uitvoerig besproken, meer bepaald het belang ervan en de opleiding op zich. Ook wordt Peer Support in de bijzondere jeugdzorg en Peer Support in het secundair onderwijs hier toegelicht. Peer Support in het secundair onderwijs heb ik nog eens onderverdeeld in verschillende stukjes om de ervaringen van verschillende scholen toe te voegen of de motivatie om Peer Support te organiseren in een school. Dit gebeurde aan de hand van een online enquête bevraging. In dit onderdeel kan je ook enkele getuigenissen terugvinden van scholen waar Peer Support zijn werking al bewezen heeft.

Om mijn onderzoek te ondersteunen, deed ik een participerende observatie tijdens het project van Peer Support Brugge. Er werden verschillende activiteiten georganiseerd door Peer Support Vlaanderen (Inge Esselen), een peer support coach van VZW Binnenstad (Kimberly Neirinck) en studenten sociaal werk waarbij jongeren uit de bijzondere jeugdzorg hun ervaring met Peer Support deelden aan andere jongeren en studenten. Externe organisaties zoals VZW Cachet kwamen ook hun werking uitleggen.

Na het uitgebreid onderzoek in de literatuur, hoe Peer Support nu al toegepast wordt in het werkveld en de participerende observatie, vindt u mijn eigen visie op dit concept en het praktijkgedeelte van deze bachelorproef. In mijn eigen visie benadruk ik hoe belangrijk ik het vind om dit concept in te voeren in de secundaire scholen en staaf ik mijn mening met het materiaal waartoe ik tot gekomen ben in de voorgaande hoofdstukken.

In het praktijkgedeelte zijn verschillende sessies uitgewerkt die aan de toekomstige peer supporters kunnen gegeven worden als inleiding om elkaar beter te leren. Hierbij heb ik gekozen om deze activiteiten eveneens te publiceren op een eigen ontworpen site zodat het gemakkelijker inzetbaar is voor scholen. U vindt er de verschillende activiteiten terug, onderverdeeld in drie categorieën maar ook de uitleg over wat Peer Support precies inhoudt is hier terug te vinden. Het postgraduaat peer support coach wordt uit de doeken gedaan en eveneens is er een luikje voorzien waar u de ervaringen van scholen die al werken met Peer Support kan lezen en op deze manier worden ook hun ervaringen gedeeld.

1. Literatuuronderzoek

1.1. Wat is Peer Support?

De letterlijke vertaling van het begrip 'Peer Support' is de ondersteuning door een gelijke. In mijn verhaal zullen dit de leerlingen, de leeftijdsgenoten van de (doel)groep zijn.

Peer Support is een preventieve methodiek gericht op het algemeen welbevinden dat positieve effecten met zich kan meebrengen voor zowel jongeren als hun omgeving (Becuwe & Wyns, 2018).

Met Peer Support wordt hulp of ondersteuning bedoeld van personen met een vergelijkbare sociale achtergrond, die geen professionals zijn. (Topping, 2005)

Volgens Topping is het voordeel van Peer Support dat het een beroep doet op de sterke kanten van deelnemers en hen mobiliseert om actief te participeren in het leerproces. Peer support kan – mits goed georganiseerd – de persoonlijke en sociale ontwikkeling van deelnemers stimuleren en bijdragen aan het creëren van gemeenschappelijkheid. (Petit, Thomsen, & Verheijen, 2013)

Als we spreken over Peer Support in een schoolse context, gaat het over de leerlingen die elkaar ondersteunen, elkaar advies geven en het kunnen te rade gaan bij elkaar door ervaringen, kennis en inzichten te delen¹.

Peer Support wordt door veel onderzoekers opgedeeld in twee brede groepen: zij die de focus leggen op het bieden van emotionele steun zoals vriendschap en conflictoplossing om pestgedrag te vermijden en aan de andere kant de praktische of educatieve ondersteuning zoals het overbrengen van informatie (Gidugu, et al., 2014)

Ook beweren Cowie en Wallace dat de kwaliteit van relaties met leeftijdsgenoten, de rollen die jongeren innemen in de relatie tot hun leeftijdsgenoten en het verantwoordelijkheidsgevoel dat ze hebben ten opzichte van de gemeenschap die de jongere heeft, zijn invloed zal hebben op het zelfgevoel van de jongere, het gevoel voor anderen en constructie van de sociale wereld (Cowie & Wallace, 2000).

Sommigen doen al onbewust aan Peer Support. Het luisteren naar een vriend of vriendin die even zijn of haar verhaal kwijt wil, is ook een manier om die te ondersteunen en misschien zelfs terug de kracht te geven om door te gaan. Een vijftal minuten kan voor iemand al heel wat betekenen als hij/zij even het gevoel krijgt gehoord te worden.

¹ *Wat is Peer Support?* Geraadpleegd op 14 oktober 2020 via <http://www.peersupportvlaanderen.be/index.php/peer-support/>

1.2. Vormen van Peer Support²

Binnen het concept Peer Support bestaan er verschillende vormen die door meerdere mensen kunnen ingenomen worden.

1.2.1. Peer tutor

“De belangrijkste taak van een peer tutor is de medeleerlingen gaan helpen met het uitvoeren van studietaken en werkzaamheden op school. Ze gaan instaan voor de ondersteuning op het cognitieve en metacognitieve niveau, maar ze kunnen ook sociaal-emotionele ondersteuning bieden maar dit ligt niet binnen hun takenpakket.” (Becuwe & Wyns, 2018)

1.2.2. Peer educator

“De naam zegt het al een beetje zelf, een peer educator gaat instaan voor de voorlichting aan peers. Ze gaan informatie delen die geloofwaardig en betrouwbaar is over gevoelige onderwerpen waarmee de peers kunnen geconfronteerd worden. Er wordt ook gekeken voor voldoende ruimte om hierover te reflecteren en de peers de tijd te geven om vragen te stellen.” (Becuwe & Wyns, 2018)

1.2.3. Peer mentor

“Als peer mentor word je door een medeleerling gezien als raadgever en/of als rolmodel. Het gaat over een één-op-één relatie met een meer ervaren persoon die je op weg kan helpen met een specifiek interessegebied. Kenmerken van peer mentors zijn positieve rolmodellen, positieve bekrachtiging voorzien en samen op zoek gaan naar een oplossing voor het probleem.” (Becuwe & Wyns, 2018)

1.2.4. Peer coach

“Een peer coach gaat zich ontfermen over een groep leerlingen bij activiteiten binnen de school of op het schoolterrein. De peer coach vervult een organiserende maar ook ondersteunende rol voor andere peer supporters. Het doel dat de peer coach voor ogen moet hebben is het ontwikkelen van een teamgeest en het bevorderen van de motivatie.” (Becuwe & Wyns, 2018)

1.2.5. Peer leader/peter-meterschap

De definitie van peer leaders zegt: “een peer leader is een gastheer/-vrouw voor de eerstejaars leerlingen.” (Becuwe & Wyns, 2018)

Peer leaders worden speciaal aangesteld om eerstejaars wegwijs te maken in de school, op veel scholen ook wel bekend als het peter-/meterschap.

Het doel van de peer leaders is de ondersteuning van de praktische kant van een nieuwe school maar er is natuurlijk ook ruimte voor het sociaal-emotionele aspect.

² Becuwe, H. & Wyns, O. (2018). *Oe ist? Hoe peer support het welbevinden van jongeren kan verbeteren en pesten op school kan voorkomen*. Nederland: Borgerhoff & Lamberigts.

1.2.6. Vertrouwensleerling

Becuwe & Wyns (2018) omschrijven de vertrouwensleerling als volgt:

Een vertrouwensleerling omschrijven we als een laagdrempelige hulpbron voor leerlingen die liever naar een andere leerling toe gaan dan naar een leerkracht of leerlingenbegeleider.

De vertrouwensleerling vervult in dit geval verschillende taken. Allereerst luistert hij/zij naar de medeleerling, hij/zij helpt het probleem onder woorden te brengen, signaleert problemen en hij/zij stelt andere vertrouwenspersonen op de hoogte van de problematiek (enkel en alleen met goedkeuring).

Een vertrouwensleerling zien we niet zozeer als een 'job', een betere omschrijving is dat een vertrouwensleerling vooral een 'vriend' is.

De verschillende rollen die een vertrouwensleerling op zich kan nemen:

- Signalen opvangen
 - Signalen opvangen die aantonen dat iemand niet goed in zijn of haar vel zit. Als ze deze signalen opvangen, proberen ze af te toetsen hoe ze kunnen helpen.
- Ondersteunen
 - Ze kunnen ondersteuning bieden door een schouderklopje te geven, moed in te spreken op leerling niveau, tijd vrij te maken om te luisteren, even aandacht te geven aan de persoon...
 - Om goede ondersteuning te bieden beschikken ze over belangrijke communicatievaardigheden en een groot empathisch vermogen.
- Doorverwijzen
 - De vertrouwensleerling is op de hoogte wie de professionele hulpverlener is wanneer hij/zij het nodig vindt om de leerling door te verwijzen. Dit gebeurt wanneer de vertrouwensleerling vindt dat er meer hulp nodig is om de leerling te helpen, eventueel voor een diepere probleemanalyse, diagnose en doorverwijzing.

1.2.7. Leerlingbemiddelaar

“Ook wel de peer mediator genoemd, deze gaat bemiddelen om conflicten tussen peers te helpen oplossen. De focus voor de leerlingbemiddelaar ligt vooral bij het niet escaleren van een conflict.” (Becuwe & Wyna, 2018)

De 5 stappen van een bemiddeling omschrijven Becuwe & Wyna als volgt:

- Bemiddeling inleiden:
 - In het begin wordt beklemtoond dat het gesprek vrijwillig is en dat leerlingbemiddelaars onpartijdig zijn.
 - Er worden ook enkele gedragsregels afgesproken met beide partijen waarmee iedereen moet akkoord gaan.
- Standpunten verklaren:
 - Beide partijen krijgen om de beurt de kans om hun kant van het verhaal te vertellen.
 - De leerlingbemiddelaar luistert en herhaalt, vat samen en vraagt door.
- Conflict verduidelijken:
 - Er wordt op zoek gegaan naar achterliggende gevoelens, behoeftes, motieven en interesses.
 - De leerlingbemiddelaar probeert communicatie tussen beide partijen aan te wakkeren door de focus te leggen op de gemeenschappelijke aspecten van het conflict.
- Samen naar een oplossing zoeken:
 - De leerlingbemiddelaar gaat de conflictpartijen ondersteunen in het zoeken naar een oplossing, de oplossing zelf moet vooral vanuit de conflictpartijen komen.
- Overeenkomst treffen
 - In deze laatste fase worden de conflictpartijen ondersteund om tot een finaal akkoord te komen waar iedereen zich in kan vinden.

1.3. Positieve effecten van peer support³

1.3.1. Voor jongeren

De meerwaarde van Peer Support voor jongeren wordt op verschillende manieren ervaren. Het levert niet alleen positieve effecten op voor de jongeren die de ondersteuning krijgen, maar ook voor de jongeren die optreden als peer supporter. In het boek *Oe Ist?* worden enkele van deze voordelen besproken, namelijk: een stijging van het zelfvertrouwen, het verwerven van sociale vaardigheden, meer gebruik van leerstrategieën en studievaardigheden, positieve studieresultaten, minder studie-uitval en een preventieve werking.²

Wanneer duidelijk wordt op een school welk werk er geleverd wordt door de peer supporters, zullen zij meer erkenning krijgen en zullen andere leerlingen (niet-peer supporters) misschien wel aangetrokken worden tot het peer supporterschap.

1.3.2. Voor opvoeders

Door het invoeren van Peer Support op school wordt de druk op leerkrachten, leerlingenbegeleiders en opvoeders wat verlicht. Er wordt een tussenstap aangeboden die leerlingen in nood kunnen nemen, ze leren bepaalde problemen zelf op te lossen. De ondersteunende rol van deze drie actoren blijft natuurlijk wel bestaan wanneer er moet ingegrepen worden of om de peer supporters bij te staan.

1.3.3. Voor de school

Iets wat elke school hoog in het vaandel draagt, is een positief schoolklimaat. Om dit te bereiken is er geen plaats voor pestgedrag. Peer Support kunnen ze zo gaan inzetten om de groepsdynamica te verbeteren omdat pesten eigenlijk gezien wordt als een groepsproces. De peer supporters gaan zich daarbij richten op de volledige groep die betrokken is bij het pestverhaal en zo proberen tot een gezamenlijke oplossing te komen.

³ Becuwe, H. & Wyns, O. (2018). *Oe ist? Hoe peer support het welbevinden van jongeren kan verbeteren en pesten op school kan voorkomen*. Nederland: Borgerhoff & Lambergits.

1.4. Peer support Vlaanderen⁴

1.4.1. Wie is Peer support Vlaanderen?

Peer Support Vlaanderen werd in het leven geroepen door Howest (Hogeschool West-Vlaanderen). Ze gingen op zoek naar een manier waarbij Peer Support het welbevinden van leerlingen/jongeren kon verbeteren alsook het preventief optreden tegen pesten.

Hun missie die ze voor ogen hebben is een methode waarbij jongeren voor elkaar gaan zorgen, elkaar ondersteunen en naar elkaar luisteren. Het is een methode die tot stand kwam met de hulp van jongeren om zo perfect op maat van de peer supporters te gaan werken.

Figuur 1: Peer Support Vlaanderen

Vanuit Peer Support Vlaanderen gaan er 2 opleidingen uit. De eerste is voor jongeren waarbij ze hun eigen kennen en kunnen versterken om op te treden als peer supporter. De tweede is voor jongeren of voor iedereen die graag met jongeren werkt, en die al een hoger onderwijsdiploma in handen heeft en wil optreden als "peer support coach". Voor hen is er het postgraduaat peer support coach.

De belangrijkste bouwstenen waarvoor Peer Support Vlaanderen staat zijn: **verbinding, maatwerk, structurele inbedding en betrokkenheid.**

1.5. Peer support Brugge⁵

1.5.1. Wat is Peer Support Brugge?

Peer Support Brugge is ontstaan doordat de projectmedewerker van Peer Support Vlaanderen (Inge Esselen) samen met een peer support coach van vzw Binnenstad (Kimberly Neiryndck) en enkele studenten sociaal werk samen aan de slag gingen. Daarbij werden ook studenten van het postgraduaat peer support coach ingezet om aan de slag te gaan met de jongeren.

De focus van Peer Support Brugge ligt in het oprichten van een project door jongeren voor jongeren. Ze willen jongeren in contact brengen met elkaar om elkaar, maar ook zichzelf, te leren kennen. Diversiteit binnen de groep is de norm en door middel van interactieve workshops willen ze verbinding tussen de jongeren realiseren.

Het project van Peer Support Brugge dient vooral om stereotypering en negatieve beeldvorming te reduceren en op deze manier jongeren een stem geven. Iedereen, ongeacht welke achtergrond, verdient om gehoord te worden.

⁴ *Wie zijn we?* Geraadpleegd op 18 oktober 2020 via <http://www.peersupportvlaanderen.be/index.php/over-ons/>

⁵ Zie flyer in bijlage

1.6. Wat als Peer Support niet voldoende is?

Met Peer Support op zich kan je al heel wat jongeren helpen en hen een luisterend oor bieden, maar dat neemt niet weg dat de peer supporters geen deskundigen zijn en dat er soms moet doorverwezen worden naar externe hulp bij diverse organisaties.

Een oplijsting van een kleine selectie van de verschillende organisaties waar jongeren met hun vragen terecht kunnen:

- WatWat
- Awel
- CAW
- JAC
- Tele-onthaal
- TeJo
- Rode Kruis-app
- Overkophuizen
- Onbespreekbaar
- Nu praat ik erover
- Child Focus
- Silver

1.6.1. WatWat⁶

WatWat is een platform waarop allerlei andere organisaties (meer dan 70) worden omschreven zodat jongeren en jong-volwassen zelf een keuze kunnen maken waar ze met hun probleem gaan aankloppen als ze het even niet meer weten. Ze willen de jongeren informeren en toeleiden naar advies of hulp. Door de krachten te bundelen onder 1 merknaam is WAT WAT het referentiepunt voor jongeren met vragen geworden.

1.6.2. Awel⁷

Deze slogan vind je terug als je naar de site van Awel surft: "Awel luistert naar alle kinderen en jongeren met een vraag, een verhaal, een probleem".

Awel is een organisatie die samenwerkt met vrijwilligers die je telefonisch, via e-mail of via chat kan bereiken en de jongere kan er zelf voor kiezen of dit al dan niet anoniem gebeurt. Ook is het zo dat alleen jij contact kan opnemen met Awel en niet omgekeerd, zij gaan dus na een gesprek jou niet opbellen.

Via het forum van Awel kan je ook in contact komen met leeftijdsgenoten.

⁶ Over. (z.d.). WAT WAT. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.watwat.be/over-wat-wat>

⁷ Wat we doen. (z.d.). Awel. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.awel.be/over-awel/wat-we-doen>

1.6.3. CAW⁸

Het centrum algemeen welzijn is er om mensen te helpen met al hun vragen en problemen die te maken hebben met welzijn. Hieronder vallen financiële, administratieve, juridische of materiële problemen. Ook slachtoffers en daders van geweld, misbruik en betrokkenen van verkeersongevallen en misdrijven.

Het CAW richt zich dus niet enkel op jongeren maar ook op volwassenen.

1.6.4. JAC⁹

JAC is een 'onderdeel' van het CAW en helpt specifiek jongeren tussen 12 en 25 jaar met al hun vragen en problemen, de onderwerpen van de vragen lopen sterk uiteen. Het gaat van vragen over seks tot zelfstandig wonen en de rechten en plichten van jongeren.

1.6.5. Tele-onthaal¹⁰

Net zoals het CAW is Tele-onthaal niet enkel voor jongeren maar voor iedereen toegankelijk. Het gebeurt op anonieme basis door te bellen of chatten met vrijwilligers. Dat kan gaan van kleine zorgen tot grote problemen. Een absolute meerwaarde aan Tele-onthaal is, is dat je er dag en nacht terecht kan (want een crisismoment plan je niet).

1.6.6. TeJo¹¹

TeJo ofwel Therapeuten voor Jongeren, is een organisatie die jongeren tussen de 10 en 20 jaar helpt met al hun vragen en problemen. De jongeren kunnen bellen of mailen naar één van de TeJo-huizen in hun buurt om een afspraak te maken of ze kunnen gewoon langsgaan tijdens de openingsuren.

Ze mogen er zelf voor kiezen om alleen te komen of iemand zoals een van de ouders, een vriend(in) of een grootouder mee te nemen. Net zoals bij veel organisaties blijft het anoniem (alleen een voornaam wordt gevraagd om het gesprek vlotter te laten verlopen) en het is volledig gratis.

⁸ C. (z.d.). *Wie zijn we*. CAW. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.caw.be/over-het-caw/wie-zijn-we/>

⁹ C. (z.d.-a). *Over het JAC*. CAW. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.caw.be/jac/over-het-jac/>

¹⁰ Tele-onthaal. (z.d.). *Wat doet Tele-Onthaal?* Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.tele-onthaal.be/aanbod/wat-biedt-tele-onthaal-aan#dag-en-nacht>

¹¹ TEJO - Therapeuten voor Jongeren. (2019, 13 september). *Hoe wij je helpen*. TEJO. <https://tejo.be/hoe-wij-je-helpen/>

1.6.7. Rode Kruis-app Houvast¹²

Het Rode Kruis richtte deze app op gedurende de tweede golf van de corona-crisis. Het is voor niemand een geheim meer dat de corona-crisis op vele mensen zwaar weegt, op verschillende vlakken.

Met de app kan je niet alleen jezelf helpen door de weg te vinden naar de verschillende organisaties en een eigen zorgplan op te stellen maar het geeft ook aan hoe je anderen kan helpen als je bepaalde signalen opvangt dat het niet zo goed gaat met die persoon.

1.6.8. Overkophuizen¹³

Een Overkophuis is een huis waar je als jongere tot 25 jaar gewoon binnen en buiten kan lopen en allerlei leuke activiteiten kan doen. Zoals het op de site beschreven staat, is het een veilige plek waar je ook een luisterend oor vindt en beroep kan doen op professionele therapeutische hulp, zonder een label opgeplakt te krijgen.

De Overkop-huizen zijn ontstaan met de opbrengst van Rode Neuzen Dag 2016. Momenteel kan je er in elke Vlaamse provincie één terugvinden.

1.6.9. Onbespreekbaar

Kort en bondig gezegd: Podcasts die mentale gezondheid bespreekbaar maken. Op het instagramprofiel van Onbespreekbaar vind je allerlei uitspraken, filmpjes en getuigenissen terug die jongeren kunnen helpen bij het omgaan met psychische problemen en vragen waarmee ze kampen maar niet durven te stellen.

1.6.10. Nu praat ik erover¹⁴

Nupraatikerover.be is een initiatief van de Vertrouwenscentra Kindermishandeling (VK) en wordt bemand door medewerkers van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Brussel.

Alle minderjarigen uit Vlaanderen en Brussel zijn welkom om te chatten met de mensen van Vertrouwenscentra Kindermishandeling om advies en vorming te krijgen. Je vindt in elke Vlaamse provincie en in Brussel een vertrouwenscentrum waar je terecht kan.

¹² Rode Kruis Vlaanderen. (2020, 18 november). *App "Houvast" biedt eerst hulp bij psychische problemen*. Rode Kruis. <https://www.rodekruis.be/nieuws-kalender/nieuws/app-houvast-biedt-eerste-hulp-bij-psychische-problemen/>

¹³ Overkop. (z.d.). *Wat is OverKop? | OverKop*. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://overkop.be/wat-overkop>

¹⁴ Nu praat ik erover. (z.d.). *Over ons*. Nupraatikerover. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.nupraatikerover.be/over-ons/>

1.6.11. Child Focus¹⁵

Child Focus is de naam voor de Stichting voor Vermiste en Seksueel Uitgebuide Kinderen. Zeven dagen op zeven en 24 uur op 24 stelt de organisatie alles in het werk om vermiste kinderen terug te vinden en hun seksuele uitbuiting tegen te gaan, offline en online.

Door gebruik te maken van het gratis noodnummer 116 000 kan je steeds een verdwijning of seksuele uitbuiting melden of in vertrouwen over seksueel misbruik met iemand praten.

1.6.12. Silver¹⁶

Met deze app/videogame willen de makers ervoor zorgen dat zelfdoding bespreekbaar wordt gemaakt en ook dat op deze manier het aantal zelfdodingen bij jongeren daalt. Het is al langer bewezen dat videospellen ons gedrag (willen) veranderen of ons nieuwe kennis kunnen meegeven.

De keuze om een videogame te ontwerpen met deze serieuze context lag bij de makers vooral bij het feit van het tekort aan sociaal contact in de coronacrisis en ook de cijfers uit onderzoek naar het gedrag van jongeren en hun smartphonegebruik. Daaruit bleek dat 90 tot 95% van de jongeren dagelijks met zijn of haar smartphone bezig is.¹⁷

1.6.13. Overige

In dit onderdeel van mijn bachelorproef zijn er heel wat organisaties aan bod gekomen maar er zijn er nog zoveel meer. Dit is nog maar een selectie van organisatie waarbij jongeren terecht kunnen met hun verhaal.

¹⁵ Over ons. (z.d.). Child Focus. Geraadpleegd op 1 april 2021, van <https://childfocus.be/nl/over-ons>

¹⁶ Nws, V. (2021, 29 april). *Helpen videospellen bij het veranderen van gedrag van jongeren? "Entertainment gebruiken om serieus doel te bereiken"*. vrtnws.be. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/04/28/helpen-videospellen-bij-het-veranderen-van-ons-gedrag/>

¹⁷ Nws, V. (2021, april 28). *Naar een virtueel festival: videogame wil jongeren waarschuwen voor zelfdoding.* vrtnws.be. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/04/27/videogame-wil-jongeren-behoeden-voor-zelfdoding/>

1.7. Participatie bij jongeren

Een belangrijk onderdeel van Peer Support is de participatie van jongeren, want daarop steunt het concept.

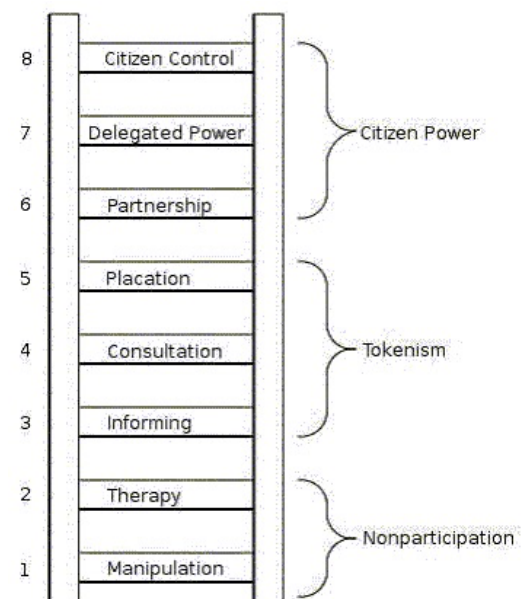
1.7.1. Participatieladder

De meest gekende participatieladder, is deze van Arnstein (1969). Zij ontwierp een ladder met acht treden, vanuit de centrale vraag 'Is er al dan niet een machtsverdeling waarbij diegenen die de macht in handen hebben, een deel ervan afstaan aan de zogenaamde have-nots (dit is de massa zonder macht)?' (Arnstein, 1969). Arnstein zag actieve participatie als het deelnemen van het individu/de burger aan het vormgeven van de samenleving.¹⁸

De onderste twee sporten van de ladder worden volgens Arnstein 'non-participatie' genoemd. De twee sporten die hierbij horen, worden toegewezen aan de begrippen manipulatie en therapie. Volgens Arnstein zijn dit geen vormen van participatie maar manieren waarop machthebbers burgers onderwijzen of overtuigen.

De middelste sporten worden onder de grote noemer 'tokenisme' gebracht. We vinden hier informeren, consulteren en paaien terug. Bij de middelste sporten hebben de participanten al de kans om gehoord te worden maar er is geen zekerheid dat zijn/haar mening ook wordt meegenomen bij het nemen van het besluit.

Als we naar de bovenste drie treden kijken, kunnen we spreken van echte participatie. De macht wordt herverdeeld en er wordt een onderhandelingspositie voorzien voor de 'gewone' participanten.

Figuur 2: Participatieladder

¹⁸ Veen, E. & Mul, M. (2013). Burgerparticipatie en stadslandbouw. Wageningen, Nederland

1.8. Modernisering van het onderwijs¹⁹

Met de modernisering van het secundair onderwijs werd er rekening gehouden met alle aspecten waarmee jongeren de dag van vandaag geconfronteerd kunnen worden. Dit gaat van het verwerven van leerstof op een nieuwe/andere manier, het weglaten of toevoegen van leerstof maar ook het welzijn en de gezondheid van leerlingen werd hieraan toegevoegd.

Als je naar de nieuwe sleutelcompetenties kijkt die de nieuwe eindtermen bepalen voor het secundair onderwijs stoot je al bij de eerste sleutelcompetentie op de volgende titel: "Competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn/gezondheid". Onder deze sleutelcompetentie vind je ook volgende onderdelen waaraan de school moet werken om dit kunnen realiseren voor de leerlingen:

- Een gezonde levensstijl opbouwen, onderhouden en versterken.
- Een fysiek actieve levensstijl opbouwen, onderhouden en versterken
- Een veilige levensstijl realiseren door het correct inschatten van risicofactoren
- Het mentaal welbevinden opbouwen, onderhouden en versterken.

Om de leerlingen deze sleutelcompetentie te laten behalen en zo ook in te zetten op fase 0 en 1 in het zorgcontinuüm, moet de school gaan inzetten op zorgverbreding voor alle leerlingen.

Fase 0 van het zorgcontinuüm komt overeen met de brede basiszorg die voorhanden moet zijn voor alle leerlingen binnen een school. Zo kan een school een krachtige leeromgeving aanbieden voor de leerling door veel verschillende richtingen aan te bieden maar ook door sterk vakoverschrijdend te gaan werken. Eveneens het inrichten van projectdagen waar de leerlingen uit het vak moeten loskomen en de linken met andere vakken moeten gaan zien. Maar ook het respect hebben voor andere culturen en anderen helpen zou in elke school centraal moeten staan. Op deze manier probeert de school de solidariteit bij de leerlingen naar een hoger niveau te tillen alsook verdraagzaamheid te creëren. Dit zijn ook aspecten die er ook voor gaan zorgen dat pestgedrag vermeden kan worden. Het systematisch opvolgen van elke leerling vinden we ook terug onder de brede basiszorg.

Fase 1 is de volgende fase in het zorgcontinuüm en komt overeen met de verhoogde zorg voor die leerlingen die er nood aan hebben. Wat je hieronder kan terugvinden is bijvoorbeeld het inrichten van een zorgklas waar leerlingen in alle stilte en rust hun examens kunnen afleggen. Ze krijgen hier ook de extra tijd die ze nodig hebben om het examen naar hun capaciteiten goed af te leggen. Voor

¹⁹ GO! Onderwijs. (z.d.). *GO! Pro - Overzicht van de doelen*. GO! Pro. Geraadpleegd op 29 maart 2021, van <https://pro.g-o.be/beleidsthemas/modernisering-secundair-onderwijs/overzicht-doelen>

leerlingen met leerstoornissen vinden we hier ook alle maatregelen terug die als school kunnen genomen worden om voor die specifieke leerlingen alle hulpmiddelen te voorzien die hen kunnen ondersteunen in het leerproces.

Het uitbreiden van de leerlingenbegeleiding kan ook een aspect zijn van de uitbreiding van de zorg maar ook het inzetten van externen of de kracht van eigen leerlingen gaan gebruiken in dit proces is te overwegen. Door de juiste begeleiding kunnen leerlingen uitgroeien tot vertrouwensleerling voor andere leerlingen.

Het is aan de school om zelf te beslissen hoe ze dit gaan invoeren en welke rollen de leerlingen op zich kunnen nemen. Uiteraard is hierbij de juiste ondersteuning en sturing nodig van het schoolteam of externen die de leerlingen kunnen informeren over hoe omgaan met andere leerlingen, welke informatie is vertrouwelijk en wanneer moet ik als leerling extra hulp inroepen van professionals.

2. Peer support in het werkveld

2.1. Literatuuronderzoek

2.1.1. Postgraduaat peer support coach²⁰

Om een volleerd peer support coach te worden, is het ten eerste aangeraden om het postgraduaat peer support coach te volgen aan Howest. In dit onderdeel krijgt u een schets van hoe de opleiding in elkaar zit, welke modules er aan bod komen en wat van u verwacht wordt tijdens dit traject.

2.1.1.1. Waarom deze postgraduaat volgen?

Het is belangrijk als peer support coach dat je over de juiste informatie beschikt om je leerlingen op een correcte manier te ondersteunen in het peer supporter zijn.

Deze postgraduaat kan gevolgd worden door iedereen die graag met jongeren werkt en al reeds een diploma Bachelor/Master heeft in volgende opleidingen: Onderwijs, Bachelors sociaal-agogisch werk en Masters psychologie en pedagogische wetenschappen.

2.1.1.2. Indeling postgraduaat

Het gaat om een éénjarige opleiding, die loopt van september tot en met juni, en waarbij je 20 studiepunten opneemt. Het is een combinatie van online leren en contactonderwijs waarbij de focus vooral ligt op praktijkgerichte lessen en veel oefeningen zodat je de 'rol' van peer support coach goed in de vingers hebt.

De opleiding wordt onderverdeeld in vijf modules die elk hun eigen focus hebben. Op de site van howest vindt u alle informatie terug over de opbouw en waar ze een plaatsje krijgt in het academiejaar.

Zo krijgt binnen de eerste module: 'Kader en uitgangspunten', vooral de kaders waarbinnen Peer Support wordt geïmplementeerd, vorm. Peer Support wordt voorgesteld als preventieve methode waarin het welbevinden van jongeren centraal staat. Eveneens komen er verschillende experts aan bod die de volgende onderwerpen aankaarten: psychologie van de adolescentie, de zelfdeterminatietheorie en preventiepiramide.

De tweede module: 'Jongeren en participatie', legt de focus vooral op participatie maar ook op het belang van participatie. In een volgend deel van de module wordt de zelfdeterminatie en participatie gekoppeld aan de praktijk.

²⁰ *Postgraduaat Peer Support Coach*. (z.d.). Howest. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.howest.be/nl/opleidingen/postgraduaat/peer-support-coach>

In de derde module: 'Verbinden-vertrouwen-begeleiden van jongeren', gaat men aan de slag met verbindende communicatie, hoe gaan we leerlingen coachen en begeleiden, hoe groeit er vertrouwen en hoe kunnen we gaan verbinden met een groep leerlingen en de leerlingen onderling. Ook worden verschillende good-practices aangehaald.

De focus bij de vierde module: 'conflict en conflicthantering, ligt bij het herstelgericht werken en de nieuwe autoriteit. Ook wordt de al dan niet preventieve aanpak van pesten in deze module behandeld.

In de vijfde en ook meteen de laatste module van het traject: 'Implementatie van Peer Support', worden je intervisievaardigheden aangescherpt en leer je hoe jij Peer Support kan implementeren binnen jouw organisatie/school. Je wordt ondersteund in het uitwerken van een actieplan en de implementatie op jouw school.

2.1.2. Peer support in de bijzondere jeugdzorg

Dankzij het project van Peer Support Brugge en VZW Binnenstad kreeg ik een beeld van de werking van Peer Support binnen de bijzondere jeugdzorg. Het programma is als bijlage 2 toegevoegd.

2.1.2.1. Bijzondere jeugdzorg: het begrip en de werking

De bijzondere jeugdzorg is een overkoepelende term voor de hulpverlening die ontstaan is door het jeugdbeschermingsrecht (Roose, 2006)²¹.

De bijzondere jeugdzorg is een van de sectoren uit de Integrale Jeugdhulp. Het agentschap Jongerenwelzijn is verantwoordelijk voor de erkenning, aansturing en subsidiëring van de voorzieningen van de bijzondere jeugdzorg (Van Looveren, 2020)²². De hulpverlening die aangeboden wordt in de bijzondere jeugdzorg (BZJ) probeert tegemoet te komen aan de noden van elke minderjarige en hun ouders. Kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar kunnen samen met hun gezin begeleid worden door een voorziening of dienst binnen de bijzondere jeugdzorg (Geerinck, 2012)²³. De begeleiding kan residentieel, ambulant of mobiel zijn (Roose, 2006; Van Looveren, 2020).

²¹ Roose, R. (2006). *De bijzondere jeugdzorg als opvoeder*. Gent: Academia press.

²² Van Looveren, A. (z.d.). *Kennisplein Bijzondere Jeugdzorg*. Kennisplein. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van [https://www.kennisplein.be/Pages/Bijzondere%20Jeugdzorg.aspx#:~:text=%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B,sectoren%20uit%20de%20Integrale%20Jeugdhulp.&text=Jongeren%20en%20hun%20gezin%20kunnen,Misdrijf%20Omschreven%20Feit%20\(MOF\)](https://www.kennisplein.be/Pages/Bijzondere%20Jeugdzorg.aspx#:~:text=%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B,sectoren%20uit%20de%20Integrale%20Jeugdhulp.&text=Jongeren%20en%20hun%20gezin%20kunnen,Misdrijf%20Omschreven%20Feit%20(MOF)).

²³ Geerinck, L. (2012). *Jongvolwassenen na de bijzondere jeugdzorg: een analyse van de uitstroomproblematiek*. Gent: Universiteit Gent.

Jongeren kunnen op verschillende manieren in contact komen met bijzondere jeugdzorg. Een deel van de hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg is rechtstreeks toegankelijk voor jongeren, met name de crisishulp aan huis, contextbegeleiding (ook wel gekend als thuisbegeleiding) en dagbegeleiding in groep (Van Looveren, 2020).

De hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg kan worden ingezet bij een Problematische Leefsituatie (PLS) nu gekend als Verontrustende Opvoedingssituatie (VOS), en bij een Misdrijf Omschreven Feit (MOF).

Er is sprake van een VOS als:

- de leefwereld van de minderjarige een bedreiging vormt voor een optimale ontwikkeling;
- de ouders van de minderjarige om hulp vragen bij de opvoeding van hun kinderen;
- er conflicten zijn tussen de minderjarigen en hun ouders (Van Looveren, 2020)

2.1.2.2. Peer Support

Uit de getuigenissen tijdens de activiteiten met jongeren uit de bijzondere jeugdzorg, kon ik afleiden dat Peer Support een zeer belangrijke rol in hun leven inneemt. Ze zoeken de steun en de raad bij elkaar omdat de steun vanuit hun gezin heel vaak is weggefallen. De jongeren geven ook aan dat ze bij elkaar zichzelf kunnen zijn, wat ze op school soms missen. Ze kunnen bij elkaar terecht met hun verhaal omdat ze toch allemaal in 'dezelfde' situatie zitten.

2.1.3. Peer Support in het secundair onderwijs

Uit het onderzoek van Cowie en Smith (2010) bleek dat de jongeren die nu al bezig zijn met Peer Support vooral effecten ondervinden op verschillende vlakken zoals het groeien van zelfvertrouwen, groei in verantwoordelijkheidsgevoel en het geloof dat ze op een positieve manier bijdroegen aan het leven op de school.²⁴

In het tijdschrift *Caleidoscoop* (nr.1/2021) vind je een uitgebreid artikel terug over Peer Support in het onderwijs, de drijfveer achter de start van dit project en hoe men aan de slag gaat hiermee. Het doel dat men voor ogen had bij de start van dit project en nu steeds hoog in het vaandel draagt, is om Peer Support in Vlaamse scholen, jeugdorganisaties en jeugdinstituten te implementeren om een veilig en positief klimaat te creëren. Peer Support Vlaanderen ondersteunt de scholen en organisaties in het organiseren van Peer Support bij hen tot ze zelf aangeven dat ze de ondersteuning niet meer nodig hebben en op zelfstandige basis verder

²⁴ Doll, B., Pfohl, W., & Yoon, J. S. (2012). *Handbook of Prevention Science*. Taylor & Francis.

kunnen. Er worden ook terugkomdagen voorzien zodat ze bij Peer Support Vlaanderen toch op de hoogte blijven van de vorderingen die er gemaakt worden.²⁵

Er zijn al verschillende scholen die aan de slag gaan met Peer Support maar nog lang niet allemaal. In dezelfde editie van *Caleidoscoop* zijn er enkele getuigenissen terug te vinden van scholen waar Peer Support zijn werking al heeft bewezen. In het Provinciaal Technisch Instituut in Eeklo maakten ze direct gebruik van Peer Support vanaf dag 1, op de eerste dagen van het nieuwe schooljaar werden er verschillende activiteiten georganiseerd die ervoor gezorgd hebben dat de kloof tussen 1ste, 2de en 3de graad aanzienlijk kleiner werd. Door de ervaring en vertrouwen binnen de groep van peer supporters, in deze school ook wel peters en meters genoemd, ontstaat er een gezellige groep jongeren die klaarstaan voor anderen.

Ook in het Sint-Jozefsinstituut in Tielt, waar Peer Support al terug te vinden is sinds het schooljaar 2017-2018, heeft het al zijn effecten bewezen. De leerlingen die zich engageren voor het project gaan daar door het leven als vertrouwensleerlingen of meter/peter. Wat zij op school merken is dat het afstappen op een medeleerling toch nog eens een drempel met zich meebrengt, door het organiseren van chatmomenten lijkt al een deel van die drempel weggenomen te worden.

Op een secundaire school worden de leerlingen opgeleid tot Peer Supporter of vertrouwensleerling. Dit wordt dan ook bekend gemaakt bij de andere leerlingen zodat ze weten bij wie ze terecht kunnen en hoe het allemaal in zijn werk gaat. Dit kan gaan van een aankondiging op het Ad Valvas bord van de school tot het aankondigen via het digitaal platform dat de school gebruikt bv. Smartschool. De leerlingen die een vraag hebben, kunnen de peer supporters bereiken door een berichtje te sturen via het digitaal platform of door een speciale brievenbus waar ze hun vraag kunnen achterlaten.

²⁵ Germeijs, V. (2021, februari). De leerling als partner. *Caleidoscoop*, 33(1), 8–17.

2.2. Werkveldonderzoek

Voor het volgende onderdeel ging ik te werk met een enquête die leerkrachten of andere personeelsleden van een school konden gaan invullen. Er werd een onderscheid gemaakt tussen de scholen waar er al aan Peer Support gedaan wordt en scholen die dit graag willen invoeren en dit in overweging nemen (zie bijlage 1).

2.2.1. Peer Support is al in werking binnen de school

In de ene school vond Peer Support al eerder zijn ingang dan in een andere school. Ze kozen om verschillende redenen voor de invoering van dit concept: welbevinden van leerlingen verbeteren, inspraak bevorderen, sfeer verbeteren, leerlingen kunnen elkaar helpen bij bepaalde problemen en het helpt pesterijen voorkomen, andere leerlingen aanmoedigen en ondersteunen.

Activiteiten die al door peer supporters georganiseerd werden op de verschillende scholen zijn zeer uitlopend: praatgroepen, leesclub, knutselgroep, radio over de middag, leerlingen opvangen aan het station en begeleiden naar school, digitale opendeur helpen organiseren, rondleiden van nieuwe ouders, deelname aan wedstrijden en met individuele leerlingen bellen of mailen.

Zelfs met veel activiteiten die ze zelf al georganiseerd hebben, blijkt er nog een nood te zijn aan verbindende activiteiten voor de peer supporters zelf om nog meer als groep aan de slag te kunnen. En dat geven de scholen dan ook aan bij wat ze nog willen bereiken met Peer Support. Nog meer die binding en verbinding bij de leerlingen onderling. Ook het verhogen van het welbevinden wordt hier nog eens naar voor geschoven om dit nog te verbeteren aan de hand van Peer Support.

2.2.2. Peer Support is nog niet in werking binnen de school

Directeurs, leerkrachten of andere personeelsleden die werken op een school waar er nog niet op Peer Support wordt ingezet zouden dit vooral gebruiken om pestgedrag aan te pakken, andere leerlingen ondersteunen bij het verwerven van sociale vaardigheden en elkaar ondersteunen bij de verschillende zaken die komen kijken bij het jong zijn. Ook het laagdrempeliger werken voor leerlingen die ondersteuning nodig hebben, is een antwoord dat vaak naar voor kwam. Dit omdat dit een struikelblok is waar de scholen de dag van vandaag nog vaak mee geconfronteerd worden en ook moeten vaststellen dat ze niet altijd weten wat er bij hun leerlingen leeft. Als er dan iets onverwacht gebeurt met een bepaalde leerling vallen ze heel vaak uit de lucht, en de invoering van Peer Support zou hen hierbij kunnen helpen.

Een opmerking van één van de leerkrachten die de enquête invulde was daarom meer dan terecht. Het is belangrijk dat er eerst duidelijkheid is over het project binnen het team voordat het opgestart wordt. Dat zal ervoor zorgen dat er een goed draagvlak gecreëerd wordt en het enthousiasme op deze manier ook kan groeien.

Eigenlijk is het niet zo dat er eerst duidelijkheid moet zijn binnen het team vooraleer Peer Support opgestart kan worden, wel dat er een aantal leerkrachten

of leerlingbegeleiders zijn die in het project geloven en dan zo de collega's mee over de streep halen. (whole school approach).

Het vinden van gemotiveerde leerkrachten die dit project willen dragen en dus ook de postgraduaat peer support coach volgen is dan weer een moeilijkere stap voor sommige scholen. Het zou door meer mensen moeten gedragen worden dan door een paar enkelingen.

Om een start te vinden binnen de school, kunnen de scholen zeker gebruik maken van activiteiten. Deze worden beschreven in het praktische gedeelte van deze bachelorproef.

2.3. Participerende observatie

Tijdens het academiejaar 2020-2021 werden er verschillende activiteiten georganiseerd door Peer Support Vlaanderen (Inge Esselen), een peer support coach van VZW Binnenstad (Kimberly Neirinck) en studenten sociaal werk waarbij jongeren uit de bijzondere jeugdzorg hun ervaring met peer support deelden met andere jongeren en studenten. Externe organisaties zoals VZW Cachet kwamen ook hun werking uitleggen.

De verschillende activiteiten zijn ook terug te vinden op de flyer (zie bijlage 2).

2.3.1. Picknicklunch (14 september 2020)

De allereerste ontmoeting en direct ook de start van het project met de jongeren van VZW Binnenstad. Op een ontspannen manier met een hapje en een drankje leerden de jongeren elkaar kennen en werd ook de bedoeling van het project duidelijk.

2.3.2. Peer Support binnen de bijzondere jeugdzorg (19 oktober 2020)

Deze avond werd gestuurd door Jasmine Vissers, studente Pedagogische Wetenschappen aan de Ugent, zij volgde stage bij Peer Support Vlaanderen, en had als bedoeling externe jongeren de werking van de bijzondere jeugdzorg te laten zien.

De avond startte met een Speeddate om elkaar te leren kennen om zo de schroom weg te nemen en al een beetje vertrouwen te winnen van iedereen. Zo kregen de jongeren van zowel Binnenstad als de andere jongeren een eerste impressie van elkaar.

Na de kennismaking volgde de uitleg over de werking van VZW Binnenstad, dit ging gepaard met filmpjes die door de jongeren zelf waren gemaakt over hun 'thuis'. Om dit onderdeel af te sluiten, waren er nog de getuigenissen van twee meisjes uit de bijzondere jeugdzorg.

2.3.3. Vormingsdag Peer Support (9 november 2020)

Een vormingsdag die iets veranderde van vorm door de Covid-situatie. Via Microsoft Teams kregen we een vorming over Peer Support. Camille Perneel, studente Pedagogische Wetenschappen aan de Ugent en stagiaire bij Peer Support Vlaanderen, gaf ons een uitgebreide presentatie over de verschillende stappen die leerlingen afleggen om peer supporter te worden. Onder andere de belangrijkste regel, REPIKA (respect, eerlijk, privacy, ik, kies en actief), kwam aan bod. Ook wanneer het belangrijk is om door te verwijzen. De verschillende organisaties die ook hulp kunnen bieden als Peer Support toch niet voldoende blijkt te zijn en het belang van zelfzorg ook als peer supporter.

Het was een interactieve vorming die ons een beeld gaf over het pad dat een leerling aflegt als hij/zij peer supporter wil worden.

2.3.4. Info-avond VZW Het Cachet (7 december 2020)

Net zoals bij de info-avond over de werking van VZW Binnenstad begonnen we met een opwarmertje om elkaar te leren kennen. Het is tijdens zo'n avond belangrijk om elkaar te vertrouwen maar dat is ook van groot belang bij Peer Support. Om je verhaal te kunnen delen moet je kunnen vertrouwen op de anderen zodat je zeker weet dat je verhaal veilig is bij hen.

Na de kennismaking, die al een hele openbaring op zich was met verhalen die je niet verwacht te horen bij een eerste kennismaking en die ook sterk binnenkwamen, werd de werking van VZW Het Cachet uitgelegd. Ze werken op verschillende niveaus, dus niet enkel op het niveau van de jeugdhulp maar ook bijvoorbeeld op het niveau van de policy.

Voor het volgende deel van de avond gingen we naar buiten om enkele stellingen te beantwoorden. Enkele van deze stellingen waren de volgende: 'Heb je gestudeerd of ben je nog aan het studeren', 'Heb je een eigen plek in huis om je terug te trekken', 'Mijn ouders hebben geen psychische ziekte'... Voor elke stelling die van toepassing was voor jou, moest je een stap vooruit plaatsen. De vragen waren zo geformuleerd dat ze voor iedereen van toepassing konden zijn, of je nu in de bijzondere jeugdzorg zit of niet. Op het einde kregen we een beeld dat heel wat factoren waar we ons niet bewust van zijn, kunnen leiden tot terechtkomen in de bijzondere jeugdzorg.

Om de avond af te sluiten gingen we aan de slag met een aantal thema's. Als start, op een luchtige manier, met een bingo waar we gericht moesten vragen of het van toepassing was bij de persoon of niet. Het volgende deel was iets aangrijpender, de jongeren van Binnenstad vertelden ons hoe ze in de bijzondere jeugdzorg terecht gekomen waren en wat ze ook aan elkaar hebben in de jeugdzorg.

Een zeer leerrijke avond die een sterke indruk heeft nagelaten en nieuwe inzichten tot mij heeft gebracht. Peer Support in Binnenstad betekent vooral in hetzelfde 'schuitje' zitten. Ze kunnen hun verhaal doen aan elkaar door dat ze gelijkaardige ervaringen hebben en het vertrouwen dat ze van elkaar krijgen.

2.3.5. Verdere activiteiten

Als gevolg van de coronapandemie zijn er geen verdere activiteiten meer kunnen doorgaan. De studenten Sociaal Werk aan Howest te Brugge waarmee ik samen de eerste activiteiten volgde, begonnen wel een eigen instagramaccount onder de naam Peer Support Brugge (@peersupportbrugge). Die fungeert als een inspirerende, motiverende en ondersteunende account gericht naar alle jongeren in Brugge.

Eigen visie

Uit voorafgaand onderzoek kan ik afleiden dat er daadwerkelijk nood is aan het invoeren van Peer Support op secundaire scholen. De scholen waar dit al reeds ingevoerd is halen aan dat dit de leerlingen een extra mogelijkheid biedt om hun verhaal kwijt te kunnen aan leeftijdsgenoten doordat de drempel lager is en het verbetert het welzijn en welbevinden van leerlingen op school.

Peer Support is ook een manier om als school te voldoen aan de nieuwe sleutelcompetenties die ingevoerd werden met de modernisering van het onderwijs alsook is het preventief werken aan fase 0 en 1 uit het zorgcontinuüm. Welbevinden en gezondheid van de leerlingen staat nu meer dan ooit centraal in het onderwijsgebeuren. De manier waarop de scholen het invoeren en verwerken in hun schoolvisie laat de overheid vrij waardoor de scholen zelf een grote waaier aan keuzes hebben, Peer Support is daar één van.

Voordat een school aan de slag kan met Peer Support moet er minstens één leerkracht of iemand anders van het personeel zich engageren om de opleiding peer support coach te volgen aan howest te Brugge. Dit om de leerlingen die zich wel omscholen tot peer supporter op de beste manier te begeleiden en te ondersteunen en niet zomaar in het wilde weg aan de slag te gaan. Als ik luister naar leerkrachten die mijn enquête invulden, kan ik enkel en alleen besluiten dat er ook voldoende draagvlak moet zijn binnen de school. Eén leerkracht alleen kan dit project niet dragen. Het moet ondersteund worden door een team waarop hij/zij kan terugvallen.

Wat nog bleek uit de enquête maar ook uit de participerende observatie is dat leerlingen en leerkrachten nood hebben aan activiteiten om Peer Support te introduceren en geen saaie opleiding waarbij de leerlingen geen inbreng hebben. De leerlingen moeten onderling een vertrouwensband kunnen opbouwen die ze dan verder kunnen gebruiken om medeleerlingen te helpen. De peer supporters moeten onderling bij elkaar terecht kunnen, hulp kunnen vragen en met een open communicatie praten met elkaar. Dit kan enkel gebeuren door een geleidelijke 'opleiding' waar iedereen zichzelf is en misschien wel het belangrijkste aspect is dat er geen verplichtingen zijn om bepaalde zaken te delen. Dit moet duidelijk gecommuniceerd worden.

Met al deze zaken in mijn achterhoofd is het voor het secundair onderwijs en meer bepaald voor de leerlingen die zich wel omscholen tot peer supporter van belang om activiteiten te ontwikkelen waarbij ze elkaar geleidelijk aan leren kennen en op een ontspannen manier een vertrouwensband kunnen opbouwen. De peer support coach ondersteunt de leerlingen hierin door ze een bepaalde weg op te sturen maar geen verplichtingen op te leggen.

Praktijk

Voor het praktisch gedeelte van mijn bachelorproef ging ik aan de slag met het idee van verschillende sessies/activiteiten uit te werken voor peer coaches die Peer Support introduceren in hun school. Het zijn activiteiten waar de leerlingen eerst elkaar leren kennen en ook elkaar leren vertrouwen. Het is wel van belang dat de peer coach vooraleer hij/zij dit introduceert in zijn/haar school het postgraduaat peer support coach gevolgd heeft. Dankzij dit postgraduaat kan de peer coach inspelen op de noden en vragen van de peer supporters in wording en ze op de meest aangewezen manier ondersteunen.

Ik heb ervoor gekozen om mijn praktisch gedeelte uit te werken aan de hand van een zelfgemaakte site. Voor een school die aan de slag wilt met Peer Support is dit een eenvoudige manier om alles op één plaats terug te vinden. Op deze site vind je verschillende zaken terug, namelijk: wat is het concept Peer Support, hoe voer je het in op jouw school en dan drie categorieën waaronder ik de verschillende activiteiten heb ondergebracht.

De activiteiten werden geordend op de manier waarop je ze kan gaan inzetten en zijn ook in die volgorde terug te vinden op de hiertoe ontwikkelde site. De site is terug te vinden via volgende link:

<https://peersupportinhetsecundaironderwijs.wordpress.com/>

Eerst vind je de opwarm oefeningen, als tweede de oefeningen waarvoor wat meer vertrouwen nodig is en als laatste de oefeningen om het jaar af te sluiten. De beschrijving van de activiteiten gebeurt steeds op dezelfde manier. Meestal kan je al veel afleiden uit de naam, maar je vindt er ook steeds het materiaal terug met eventueel een foto van de opstelling die je moet maken, een geschatte tijdsindicatie en een uitgebreide uitleg.

1. Opwarmers

In deze reeks van oefeningen vind je verschillende activiteiten terug waarbij de peer supporters elkaar kunnen leren kennen. Dit kan gaan van elkaars namen leren, enkele eigenschappen leren kennen en gelijkenissen ontdekken.

1.1. Gooi mijn naam

Materiaal:

- 3 tennisballen of 3 ballen met een andere kleur

Tijd:

± 30 minuten

Uitleg:

Heel vaak hoor je in het begin van een schooljaar dat het leren van namen moeizaam gaat en dit kan ook het geval zijn binnen de groep van peer supporters, vaak zitten ze ook niet allemaal in hetzelfde jaar.

De opdracht tijdens deze activiteit is dat elk om beurt iemand een andere persoon kiest en die naam uitspreekt als hij/zij de bal er naar toe gooit. Je kan dit moeilijker maken door meer ballen toe te voegen aan het spel of verschillende kleuren van ballen te kiezen die dan een andere naam representeren, bv de blauwe bal gooit Lynn naar Amber, de groene bal gooit Lynn naar Sara en de gele bal gooit Lynn naar Tom.

Doe het altijd eerst op een laag tempo zodat iedereen een partner heeft en dan kan je het tempo gaan opdrijven. Leg ook uit dat het belangrijk is dat de juiste naam gezegd wordt, anders weet de ontvanger niet dat er een bal op hem/haar afkomt.

Tip voor de locatie: doe dit buiten zodat er minder kans is om een raam of iets anders te breken.

1.2. De stoelvoorstelling

Materiaal:

- Hetzelfde aantal stoelen als er leerlingen zijn
- 2 extra stoelen

Tijd:

Minstens 15 minuten, liefst langer

Uitleg:

Figuur 3: Stoelenvoorstelling

Een opwarmertje voor de leerlingen. Laat de leerlingen plaatsnemen in een cirkel, al dan niet al zittend en plaats twee stoelen in het midden van de cirkel. Het is de bedoeling dat er één leerling op één van de stoelen in het midden begint en over zichzelf begint te vertellen. Wanneer een andere leerling iets hoort waar hij/zij zich kan bij aansluiten omdat het ook van toepassing is voor hem/haar, mag deze persoon op de andere stoel gaan staan/zitten en gaat persoon 1 terug naar zijn/haar plaats.

Op deze manier leren de leerlingen elkaar kennen, maar ondervinden ze ook dat ze niet zo verschillend zijn dan dat ze op het eerste zicht denken.

Laat deze oefening zeker lang genoeg doorgaan zodat iedereen de kans krijgt om op de stoel te gaan staan en wees niet bang om als begeleider ook eens op de stoel te springen. Hoe langer de oefening duurt, hoe groter de kans dat de leerlingen wat dieper gaan graven en niet meer zo oppervlakkig blijven.

Geef de leerlingen na de activiteit ook de tijd om even hun ervaring te delen. Vonden ze dat leuk om te doen of toch eerder ongemakkelijk om op die stoel te gaan staan. Vraag niet rechtstreeks of iedereen op de stoel is gaan staan, laat de persoon zelf beslissen of hij/zij dat wilt delen met de groep waarom hij/zij niet op die stoel is gaan staan.

1.3. Speeddating

Materiaal:

- Ondersteunende vragenlijst (zie hieronder)

Tijd:

Afhankelijk van de grootte van de groep, zorg dat iedereen eindigt op zijn/haar oorspronkelijke plek

Tijd per ronde: $\pm$ 2 minuten

Uitleg:

Iedereen heeft een date voor hem/haar zitten. De bedoeling van een speeddate is zoveel mogelijk informatie van elkaar krijgen in een zo kort mogelijke tijd. De leerlingen kunnen geholpen worden met een ondersteunende vragenlijst die hen een houvast geeft bij het stellen van de vragen.

Laat telkens maar 1 kant doorschuiven of plaats de leerlingen in een dubbel cirkel waarbij enkel de buitenkant een plaats doorschuift en zo voor een nieuwe partner komt te staan. Het speed daten eindigt wanneer de buitenste terug op hun originele plaats staan/zitten.

Als de coronapandemie blijft duren maar je wilt deze activiteit toch uitvoeren, kan deze gerust online. In heel wat platforms kan je gebruikmaken van breakoutrooms en zo kan je de leerlingen gaan verdelen al dan niet random. Bij grote groepen leerlingen kan je meerdere leerlingen in 1 breakoutroom steken en kan je hen deze vragen of andere aan elkaar laten stellen.

Voorbeeldvragen:

- Wat is jouw naam?
- Wat is jouw leeftijd?
- Wat zijn jouw hobby's?
- Hoe ziet jouw gezin eruit?
- Heb je huisdieren?
- Wat is je lievelingseten?
- Wat is je droombestemming om naar toe op reis te gaan?
- Wat wil je bereikt hebben over 5 jaar?
- Wat zijn jouw positieve eigenschappen?
- Waar heb je moeite mee?
- Naar wie ga je als je even een moeilijk moment hebt?
- Kom je graag naar school?
- Wat betekent vriendschap voor jou?
- Welke angst zou je het liefst overwinnen?
- Wat was je meest voorkomende activiteit in de coronapandemie?
- Hoe begroet jij mensen (al dan niet in coronatijd)?
- Moest je een dier zijn voor 1 dag, welk dier zou dat zijn en waarom?
- Babbel je gemakkelijk over problemen of houd je liever alles voor jezelf?
- Hoe ga je om met kritiek?
- Waar ben je dankbaar voor?

1.4. Wat ben ik?

Materiaal:

- Post-its
- Balpennen/stiften

Tijd:

Hangt af van het aantal deelnemers

Uitleg:

De leerlingen schrijven een dier op voor hun buur maar ze tonen dit nog niet. Dit dier moet typerend zijn voor de leerling die het dier opschrijft. Daarna plakken ze het kaartje/post-it op de leerling naast hen op het voorhoofd.

Aan de hand van ja/nee-vragen moeten de leerlingen er zien achter te komen welk dier er op hun hoofd is "geplakt" en zo komen ze ook meer dingen te weten over hun groepsgenoten.

2. Vertrouwensoefeningen

Het doel van deze oefeningen is vooral het vertrouwen vergroten binnen de groep peer supporters. De leerlingen leren elkaar op een dieper niveau kennen en leren dat ze ook bij elkaar terecht kunnen.

2.1. Het mijnenveld

Materiaal:

- Kegels
- Stoelen
- Knuffels
- Andere obstakels

Tijd:

20 – 30 minuten

Uitleg:

De verschillende obstakels worden vrij in de ruimte op de grond gelegd. Iedereen krijgt 1 partner en één van hen wordt geblinddoekt (bij voldoende tijd kan je de rollen ook omdraaien).

Het doel is om de persoon met de blinddoek naar de andere kant van het veld te leiden zonder dat hij/zij de obstakels aanraakt. De persoon die wel ziet, staat aan de zijkant van het veld en loodst de persoon met de blinddoek aan de hand van tips en instructies naar de andere kant. De persoon met de blinddoek mag zelf niet praten.

Dit lijkt een gemakkelijke opdracht maar de nauwkeurigheid en duidelijkheid van de communicatie is van cruciaal belang.

2.2. Over de pen/streep

Materiaal:

- 22 balpennen of andere voorwerpen per leerling
OF
- Duidelijk 22 strepen tekenen op de grond

Tijd:

± 30 minuten

Uitleg:

De leerlingen staan allemaal op een lange lijn naast elkaar en zien ofwel 22 voorwerpen voor zich liggen of er staan 22 strepen getekend op de grond. Er worden verschillende stellingen voorgelezen en als de leerling in kwestie denkt dat het van toepassing is voor hem/haar dan zet hij/zij een stap vooruit naar het eerstvolgende voorwerp of de eerstvolgende streep.

Op deze manier komen de jongeren ook zaken van elkaar te weten die je niet direct zal vertellen bij een eerste kennismaking en moeten ze de woorden specifiek ook niet gaan uitspreken.

Stellingen:

- Mijn ouders wonen samen/zijn getrouwd;
- Mijn beide ouders hebben gestudeerd;
- Ikzelf heb gestudeerd/ ik kan gaan studeren;
- Ik heb nog nooit een jaar overgezet;
- Ik woon in een huis (niet een appartement);
- Ik heb een tuin (geen koertje);
- Ik heb een eigen plek in huis om tot rust te komen;
- Mijn ouders hebben geen (chronische) ziekte;
- Mijn ouders hebben geen psychische ziekte;
- Mijn ouders zijn in orde met alle administratie (bv ziekteverzekering);
- Mijn ouders spreken dezelfde taal;
- Mijn ouders hebben de Belgische nationaliteit;
- Mijn ouders hebben een vast inkomen;
- Ik heb weinig schoolwissels gekend;
- Ik eet gezond;
- Mijn thuistaal is dezelfde als schooltaal (inclusief dialecten/slang...)
- Ik ga elk jaar naar de tandarts;
- Mijn ouders hebben een ruim sociaal netwerk;
- Ik ben zelf lid van een jeugdbeweging en/of (sport)club;
- Mijn ouders zijn lid van een jeugdbeweging en/of (sport)club;
- Ik ga enkele keren per jaar (of meer) naar een muzikoptreden/theatervoorstelling...
- Op school heb/had ik altijd lunch mee.

Figuur 4: Over de streep

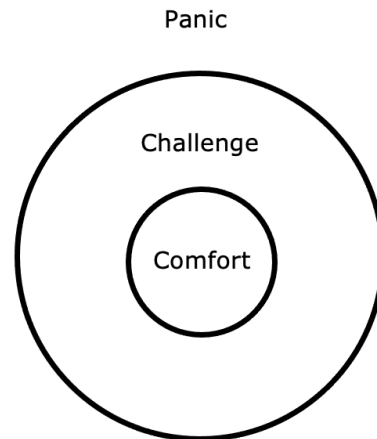
2.3. Challenge Circle

Materiaal:

- 2 grote touwen (kan ook met stoepkrijt getekend worden)

Tijd:

20 – 30 minuten

Figuur 5: Challenge Circle

Uitleg:

Je legt de twee touwen op de grond en maakt hiermee twee cirkels, 1 grote en 1 kleine of je tekent de 2 cirkels op de grond.

Als beginopstelling starten alle deelnemers aan de buitenkant van de grootste cirkel.

De 3 cirkels die ontstaan zijn door de 2 touwen op de grond te leggen in een cirkel:

- **Comfortzone** (binnenste cirkel) – dit is de plek waar je dingen doet die bekend zijn voor je en geen stress opleveren.
- **Challenge zone** (middelste cirkel) – dit is de plek waar je dingen doet die je spannend vindt, het levert gezonde stress op.
- **Panic zone** (buiten het buitenste touw) – dit is de plek waar je dingen doet die je heel erg spannend vindt, het levert ongezonde spanning op, het is een plek die niet goed is voor je.

Iemand uit de groep noemt een activiteit, dit kan gaan van bungee jumpen tot winkelen in een warenhuis en iedereen gaat in één van de 3 zones staan. De zone wordt gekozen aan de hand van de beleving van de activiteit voor die persoon.

Als begeleider kan je bij elke activiteit er enkele mensen uitkiezen om hun gevoel te laten beschrijven bij die activiteit en waarom ze voor die specifieke cirkel hebben gekozen. Als je als begeleider vindt dat de activiteiten niet diepgaand genoeg zijn, kan je er altijd zelf aan toevoegen. Het is voor de deelnemers ook aangenaam als jij als begeleider meedoet, zo leren ze ook jou beter kennen.

2.4. Staar mij aan

Materiaal:

Niets extra voor nodig

Tijd:

5 minuten

Uitleg:

Verdeel je groep in duo's en plaats ze tegenover elkaar. Zet een timer op 2 minuten. In deze twee minuten moeten ze elkaar aankijken en niets zeggen. Als de 2 minuten voorbij zijn mogen ze vertellen hoe het voelde om in iemands ogen te kijken en je kan er ook aan koppelen dat ze vertellen hoe het voelde om door iemand 2 minuten aangekeken te worden.

3. Afsluiters

Deze oefeningen/activiteiten kunnen gebruikt worden om een schooljaar af te ronden. Dit kan zeker een meerwaarde geven als er bijvoorbeeld peer supporters afstuderen en ze zo een herinnering krijgen aan het avontuur als peer supporter.

3.1. Complimentenrug

Materiaal:

- Blaadjes papier
- Plakband
- Balpennen of stiften

Tijd:

Afhankelijk van de grootte van de groep (iedereen moet bij iedereen iets geschreven hebben)

Uitleg:

Deze activiteit kan dienen als afsluiter van een jaar of als starter. Wat het nog interessanter kan maken, is dat deze activiteit twee keer wordt uitgevoerd zodat er een 'evolutie' in de complimentjes zit.

Het is de bedoeling dat elke leerling/peer supporter een blad op zijn/haar rug plakken heeft en dat de andere leerlingen één complimentje op dat blad schrijven voor die persoon. Dit kan heel uiteenlopend zijn van je hebt mooi haar tot ik kan altijd bij jou terecht en voel me gehoord door jou. De leerlingen mogen zelf kiezen of ze dit anoniem doen of niet. Soms werkt het anoniem zijn drempelverlagend omdat het compliment dan niet rechtstreeks vasthangt aan een persoon.

Geef de leerlingen hier voldoende tijd voor en benadruk dat iedereen bij iedereen iets geschreven moet hebben. Het is namelijk niet leuk voor de leerlingen met maar 5 complimentjes om te zien dat anderen er misschien 15 hebben gekregen.

3.2. Waarom Peer Support?

Materiaal:

Bij veel tijd kan je de leerlingen eerst enkele vragen laten oplossen adhv een quiz en dan overlopen.

Tijd:

Afhankelijk van de grootte van de groep. Zorg dat iedereen aan het woord is geweest.

Uitleg:

Deze activiteit kan je het beste doen als er al wat vertrouwen binnen de groep is. Je laat de leerlingen aan het woord en de leerlingen verwoorden waarom Peer Support zo belangrijk lijkt te zijn voor hen.

Laat ze ook vertellen hoe zij een verschil willen maken voor een andere leerling, hoe willen ze te werk gaan en laat ze weten bij wie zij als peer supporter terecht kunnen. Misschien komen er zo al ideeën uit de bus om toe te gaan passen op school.

De quizvragen kan je geven aan de hand van een mentimeter of een ander platform als de leerlingen liever anoniem blijven. Spoor ze wel aan bij het overlopen van de vragen achteraf om hun mening te laten horen.

Quizvragen:

- Wat wil je realiseren voor andere leerlingen?
- Welke activiteiten wil je organiseren voor leerlingen om hun welbevinden op school te verbeteren?
- Hoe ziet Peer Support er voor jou uit op school?
- Wat is het belangrijkste aspect van peer support?
- Hoe kan je het vertrouwen winnen van een andere leerling?
- Wat doe je met vertrouwelijk informatie waar je geen raad mee weet?
- Ken je organisaties waarnaar je leerlingen kan doorverwijzen als het probleem te intens is voor jou?
- Wat wil je zelf nog bijleren om een volwaardig peer supporter te zijn?

Conclusie

Als ik terugblik op mijn onderzoek kan ik tot volgende conclusies komen. Peer Support als begrip en concept is bij de meerderheid toch wel al bekend, maar het invoeren ervan op scholen of andere plaatsen blijft echter nog uit. Peer Support inzetten als het ondersteunen van leerlingen door leeftijdsgenoten lijkt nog een drempel te zijn omdat de scholen niet goed weten hoe ze hiermee aan de slag moeten en hoe ze ervoor kunnen zorgen dat dit een vaste waarde wordt op hun school.

Door contact op te nemen met verschillende scholen, die al dan niet al werken met het concept Peer Support, kwam ik tot nieuwe inzichten en kon enkel maar het volgende besluiten, de scholen hebben nood aan activiteiten om hun peer supporters onderling een vertrouwensband te laten creëren en van daaruit zelf sterkere peer supporters te worden. Het belang van het volgen van het postgraduaat peer support coach zagen de verschillende scholen ook in om zo hun eigen peer supporters op een correcte manier te kunnen ondersteunen en begeleiden in het peer supporter zijn.

De keuze, het idee, om aan de slag te gaan met het ontwerpen van activiteiten die voor de leerlingen verbindend zouden werken lag vooral bij eigen ervaringen en de resultaten uit de enquête. Er kan een leerlingenraad aanwezig zijn op een school maar die zetten daarom niet in op geestelijke gezondheid, vaak fungeren ze meer als feestcomité dan als ondersteuner van andere leerlingen en de stem van de jongeren. Door de leden van de leerlingenraad of andere bereidwillige leerlingen te confronteren met deze activiteiten kan het al een opstapje vormen tot een groeiend peer supportersteam. Het kan voor een school ook de start zijn van een project waarvoor ze anders geen inspiratie hadden of niet de juiste inspiratie voor hadden.

Een bachelorproef schrijven waarin ook het welbevinden van leerlingen centraal staat en het zich goed voelen op school, gaf een extra uitdaging aan dit onderzoek maar ook het schrijven van deze bachelorproef in een intense coronapandemie stuurde het onderzoek in een bepaalde richting. Het was in deze tijd meer dan ooit belangrijk om in contact te blijven met elkaar en elkaar te ondersteunen. Heel wat jongeren kamp(t)en dan ook met moeilijkheden met betrekking tot hun geestelijke gezondheid maar vonden vaak de weg niet naar het luisterend oor dat ze nodig hadden. Niet alleen het terecht kunnen bij een leeftijdsgenoot stond in dit werk centraal maar ook weet hebben van de verschillende organisaties waarbij iemand terecht kan om hun hart te luchten (al dan niet anoniem). Daarom hechtte ik belang aan het vermelden van deze verschillende organisaties bij het schrijven van deze bachelorproef. Er bestaan er nog zoveel meer die zich inzetten voor het welzijn en welbevinden van jongeren of mensen in het algemeen, dit is nog maar een kleine selectie.

Als ik even vooruit denk over de toekomst die ik voor Peer Support voor ogen heb, kijk ik er met veel enthousiasme en trots naar uit. Het is een bloeiend en boeiend concept met nog heel wat kansen. Om het project nog meer tot zijn recht te laten komen, zouden er in de toekomst meer infomomenten moeten voorzien worden, dit is ook wat sommige scholen aanhaalden in de enquête. Hiermee bedoel ik niet alleen het beter bekend maken van het postgraduaat op zich maar een infomoment voor scholen die graag het concept willen invoeren maar niet goed weten hoe en wat en hoe ze het draaiend kunnen houden binnen de school en het schoolteam. Eén of meerdere leerkrachten kunnen het project wel vorm geven maar het is van groot belang dat het door het voltallige team wordt gedragen en dat iedereen van het schoolteam de bedoeling van het concept achterhaald heeft en blijft ondersteunen.

Afkortingenlijst

PS: peer support

Afbeeldingen

Figuur 1: Peer Support Vlaanderen.....	18
Figuur 2: Participatieladder	23
Figuur 3: Stoelenvoorstelling	37
Figuur 4: Over de streep.....	41
Figuur 5: Challenge Circle	42

Bronnen

Boeken

- Becuwe, H. & Wyns, O. (2018). *Oe ist? Hoe peer support het welbevinden van jongeren kan verbeteren en pesten op school kan voorkomen*. Nederland: Borgerhoff & Lambergts.
- Cowie, H., & Wallace, P. (2000). *Peer Support in Action*. SAGE Publications.
- Doll, B., Pfohl, W., & Yoon, J. S. (2012). *Handbook of Prevention Science*. Taylor & Francis
- Roose, R. (2006). *De bijzondere jeugdzorg als opvoeder*. Gent: Academia press.
- Veen, E. & Mul, M. (2013). *Burgerparticipatie en stadslandbouw*. Wageningen, Nederland

Eindwerken

- Geerinck, L. (2012). *Jongvolwassenen na de bijzondere jeugdzorg: een analyse van de uitstroomproblematiek*. Gent: Universiteit Gent.

Internetbronnen

- C. (z.d.-a). Over het JAC. CAW. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.caw.be/jac/over-het-jac/>
- C. (z.d.). *Wie zijn we*. CAW. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.caw.be/over-het-caw/wie-zijn-we/>
- Gidugu, V., Rogers, S., Harrington, S., Maru, M., Johnson, G., Cohee, J., & Hinkel, J. (2014). *Individual Peer Support: A Qualitative Study of Mechanisms of Its Effectiveness*. USA.

- GO! Onderwijs. (z.d.). *GO! Pro - Overzicht van de doelen*. GO! Pro. Geraadpleegd op 29 maart 2021, van <https://pro.go.be/beleidsthemas/modernisering-secundair-onderwijs/overzicht-doelen>
- Nu praat ik erover. (z.d.). *Over ons*. Nupraatikerover. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.nupraatikerover.be/over-ons/>
- Nws, V. (2021, 29 april). *Helpen videospellen bij het veranderen van gedrag van jongeren? "Entertainment gebruiken om serieus doel te bereiken"*. vrtnews.be. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2021/04/28/helpen-videospellen-bij-het-veranderen-van-ons-gedrag/>
- Nws, V. (2021, april 28). *Naar een virtueel festival: videogame wil jongeren waarschuwen voor zelfdoding*. vrtnews.be. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2021/04/27/videogame-wil-jongeren-behoeden-voor-zelfdoding/>
- *Over ons*. (z.d.). Child Focus. Geraadpleegd op 1 april 2021, van <https://childfocus.be/nl/over-ons>
- *Over*. (z.d.). WAT WAT. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.watwat.be/over-wat-wat>
- Overkop. (z.d.). *Wat is OverKop? | OverKop*. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://overkop.be/wat-overkop>
- Petit, R., Thomsen, M., & Verheijen, E. (2013). *Support voor Peer support? De opbrengsten van begeleiding door ouderejaarsstudenten in het mbo's*. Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- *Postgraduaat Peer Support Coach*. (z.d.). Howest. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.howest.be/nl/opleidingen/postgraduaat/peer-support-coach>
- Rode Kruis Vlaanderen. (2020, 18 november). *App "Houvast" biedt eerst hulp bij psychische problemen*. Rode Kruis. <https://www.rodekruis.be/nieuws-kalender/nieuws/app-houvast-biedt-eerste-hulp-bij-psychische-problemen/>
- TEJO - Therapeuten voor Jongeren. (2019, 13 september). *Hoe wij je helpen*. TEJO. <https://tejo.be/hoe-wij-je-helpen/>
- Tele-onthaal. (z.d.). *Wat doet Tele-Onthaal?* Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.tele-onthaal.be/aanbod/wat-biedt-tele-onthaal-aan#dag-en-nacht>
- Topping, K.J. (2005). Trends in peer learning. *Educational psychology*.
- Van Looveren, A. (z.d.). *Kennisplein Bijzondere Jeugdzorg*. Kennisplein. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van [https://www.kennisplein.be/Pages/Bijzondere%20Jeugdzorg.aspx#:~:text=%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B,sectoren%20uit%20de%20Integrale%20Jeugdhulp.&text=Jongeren%20en%20hun%20gezin%20kunnen,Misdrijf%20Omschreven%20Feit%20\(MOF%20\).](https://www.kennisplein.be/Pages/Bijzondere%20Jeugdzorg.aspx#:~:text=%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B%E2%80%8B,sectoren%20uit%20de%20Integrale%20Jeugdhulp.&text=Jongeren%20en%20hun%20gezin%20kunnen,Misdrijf%20Omschreven%20Feit%20(MOF%20).)

- *Wat is Peer Support?* Geraadpleegd op 14 oktober 2020 via peersupportvlaanderen.be/index.php/peer-support/
- *Wat we doen. (z.d.). Awel. Geraadpleegd op 2 januari 2021, van <https://www.awel.be/over-awel/wat-we-doen>*

Tijdschriften

- Germeijs, V. (2021, februari). De leerling als partner. *Caleidoscoop*, 33(1), 8–17.

Bijlagen

- Bijlage 1: Enquête peer support in secundaire scholen

Beste

Ik ben Lynn Regemortels, laatstejaars student educatieve bachelor secundair onderwijs en voor mijn bachelorproef onderzoek ik de effectiviteit van peer support in het secundair onderwijs en het invoeren van dit concept in scholen.

Met deze enquête stel ik zowel mijn vragen aan scholen waar dit concept al zijn intrede al heeft gedaan alsook aan scholen die overwegen om dit concept in te voeren.

Op het einde van de enquête is er nog ruimte om eventuele vragen of opmerkingen na te laten. Ik ben ook bereikbaar via het volgende e-mailadres: lynn.regemortels@student.howest.be

Bedankt op voorhand voor het invullen van deze enquête en het bijdragen aan mijn bachelorproef.

*Vereist

1. Uw naam
2. Naam van de school *
3. Functie binnen de school *
4. Is er al peer support bij jullie op school? *

Markeer slechts één ovaal.

☐ Ja Ga naar vraag 5

☐ Nee Ga naar vraag 13

Peer support is al in werking bij jullie op school

5. Sinds wanneer doen jullie aan peer support? *
6. Wat was jullie drijfveer om mee in dit project te stappen? *
7. Is er bij leerlingen veel motivatie voor dit project? *
8. Welke activiteiten werden al georganiseerd door de peer supporters? *
9. Zouden jullie geholpen zijn met extra activiteiten om de peer supporters onderling meer vertrouwen te geven? *
10. Wat willen jullie nog graag realiseren met dit project? *
11. Raden jullie dit concept aan aan andere scholen en waarom? *
12. Heeft u nog vragen of opmerkingen?

Peer support is nog niet in werking bij jullie op school

13. Ben je bekend met het concept peer support? *

Markeer slechts één ovaal.

☐

Ja

☐

Nee

☐

Anders:

14. Waarom willen jullie als school peer support invoeren? *

15. Zijn er leerkrachten binnen het schoolteam gemotiveerd om zich te laten bijscholen tot peer support coach? *

16. Waarvoor zouden jullie peer support vooral gebruiken op school? *

17. Zouden jullie als school geholpen zijn met activiteiten om peer support te introduceren in school? *

18. Heeft u nog vragen of opmerkingen?

• Bijlage 2: Flyer Peer Support Brugge

Postgraduaat Peer Support Coach

Maatwerk, betrokkenheid, structurele inbedding van Peer Support

Jongeren kloppen vaak met hun vragen en problemen aan bij 'peers'. Peer Support is een preventieve methode waarbij jongeren elkaar ondersteunen ter bevordering van een positief schoolklimaat. Peer supporters krijgen een training waarbij hun competenties versterkt worden om anderen te helpen. Er zijn heel wat voordelen verbonden aan peer support, voor zowel jongeren als opvoeders en organisaties. Maatwerk, betrokkenheid en structurele inbedding zijn daarbij echter belangrijk.

Geloof jij in de kracht van jongeren? Wil jij aan de slag met peer support?

Met deze opleiding willen we opvoeders, leerkrachten en jongerenwerkers (iedereen die GRAAG met jongeren werkt) trainen om peer support structureel en onderbouwd te implementeren in hun organisatie.

Neem een kijkje op:

www.howest.be/postgraduaatpeersupportcoach

howest
hogeschool

Contact

Kimberly Neirinck
0490 64 82 37

Kimberly.neirinck@binnenstad.be

Inge Esselen
0487 45 91 19

info@peersupportvlaanderen.be

"We moeten geloven dat jongeren de regisseurs zijn van hun eigen leven en dat zij de regie in handen hebben."

PEER SUPPORT BRUGGE

Een samenwerking tussen Peer Support Vlaanderen (Howest) en vzw Binnenstad, een non-profit organisatie voor bijzondere jeugdhulp

Maak deel uit van dit succesverhaal!

Wat?

Peer Support Brugge is een project waarin jongeren aangemoedigd worden om leeftijds- of leefstijlgenoten (peers), ongeacht hun verschillende achtergrond, te ondersteunen. Jongeren gaan in de eerste plaats met hun vragen bij peers te rade. Peers helpen elkaar met behulp van eigen passie, kwaliteit en ervaring. Peer support Brugge wordt voor en door jongeren georganiseerd. Ze vervullen in het project zowel een organiserende als participerende rol.

Doel?

Verbinden van jongeren waar diversiteit de norm is door middel van interactieve workshops

Zichzelf en elkaar leren kennen

Veerkracht en weerstand verhogen

Jongeren een stem geven en inzetten op jongerenparticipatie

Jongeren ondersteunen bij het uitbouwen van een sociaal netwerk

Waarom?

Verbinden van jongeren met verschillende achtergronden in Brugge

Ontwikkelen van vaardigheden die een positief effect hebben op het zelfbeeld en zelfvertrouwen

Streven naar positief samenlevingsklimaat

Stereotypering en beeldvorming reduceren

Hoe?

Neem deel aan de interactieve workshops die georganiseerd worden door Peer Support Vlaanderen in samenwerking met vzw Binnenstad, een non-profit organisatie voor bijzondere jeugdhulp.

Inschrijven

door tijdig een mail te sturen naar:

Kimberly Neirinck
Kimberly.neirinck@binnenstad.be
0490 64 82 37

Programma

Wanneer	Uur	Wat	Waar
14 September 2020	11u - 13u	Picknicklunch	Binnenstad Willemijnendreef 16 Brugge
19 Oktober 2020	19u - 21u	Peer support binnen de bijzondere jeugdhulp	Binnenstad Wijngaardplein 1 Brugge
9 November 2020	9u - 15u	Peers delen hun ervaringen rond peer support	MAM Rijselstraat 1, Brugge
7 December 2020	19u - 21u	Extern figuur: vzw Cachet	Route 36 Vlamingdam 36, Brugge
Januari 2021	?	Nieuwjaarsreceptie	Howest Sint-Jorisstraat 71, Brugge
Februari 2021	?	Buddywerking, Peter-meterschap	Binnenstad Wijngaardplein 1 Brugge
Maart 2021	?	Extern figuur: dans met Dorien Vits	Howest Sint-Jorisstraat 71, Brugge
April 2021	?	Escaperoom, teambuilding	Howest Sint-Jorisstraat 71, Brugge
Mei 2021	Volledige dag (6u)	Empoweren van peer support coaches, ervaringen laten uitwisselen	MAM Rijselstraat 1, Brugge
Mei 2021	?	(pro-actieve) cirkel, wellbeing and happiness	Howest Sint-Jorisstraat 71, Brugge

Het programma vanaf januari staat nog niet vast. Deze specifieke dagen en uren volgen nog.